
 <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2023.21>
УДК 373.2.046-021.68(477)«18»

Катерина Біницька

 <https://orcid.org/0000-0002-2111-5275>

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії,
вул. Проскурівського підпілля, 139,
29000, м. Хмельницький, Україна,

 rfn.yz87@gmail.com

Періодизація розвитку системи підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів України (1920–1991 рр.)

Анотація. У нашому історико-педагогічному дослідженні окреслено розвиток системи підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів України (1920–1991 рр.).

У ході нашого дослідження проведено ретроспективний аналіз розвитку системи підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів України (1920–1991 рр.) та розроблена періодизація розвитку цього процесу. Аналітико-описовий метод використано для вивчення й узагальнення архівних джерел, у яких висвітлено досвід навчання у закладах післядипломної педагогічної освіти, також застосовано аналіз науково-педагогічних джерел відповідно до мети дослідження.

На основі розгляду науково-педагогічних джерел та архівних матеріалів з питань розвитку системи підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів (1920–1991 рр.) розроблено періодизацію означеної проблеми та окреслено такі періоди: I період (1920–1941 рр.) — становлення системи перепідготовки та підвищення кваліфікації вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів; II період (1945–1967 рр.) — розвиток інституційної системи підготовки та підвищення кваліфікації вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів; III період (1967–1991 рр.) — постійна модернізація системи підвищення

кваліфікації вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів, активне проведення наукових досліджень і запровадження їх результатів у практику роботи інститутів післядипломної педагогічної освіти у контексті демократизації суспільного життя, запровадження елементів ринкових відносин.

Ключові слова: вихователі, дитячі будинки та дошкільні заклади, курси, інститут, періодизація, підвищення кваліфікації, післядипломна педагогічна освіта, розвиток, Україна.

© Біницька Катерина, 2023

Вступ. Вирішити проблему ефективної та якісної освіти педагогічних працівників закладів дошкільної освіти в Україні неможливо без модернізації системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Створення якісно нової моделі післядипломної освіти зазначених працівників передбачає вивчення та врахування попереднього історичного досвіду. Аналіз питання розвитку підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і закладів дошкільної освіти України (1920–1991 р.) передбачає розгляд особливостей у різні історичні періоди.

Підвищення кваліфікації фахівців завжди вважалось одним із невідкладних завдань освіти дорослих. Особливо це стосується професій сфери «людина — людина», до яких належать педагогічні спеціальності та які потребують підвищення фахової кваліфікації протягом усієї професійної діяльності. Завершивши навчання у закладі вищої освіти, педагог проінформований про ті освітні технології, методи та засоби навчання, які використовували у освітній галузі на момент здобуття освіти. Однак вже через 5–7 років ці знання стають неактуальними, їх недостатньо для підтримки професійних компетентностей. Тому післядипломна педагогічна освіта — це не виправлення помилок додипломної освіти, а формування інтегрованого міждисциплінарного бачення професійних педагогічних навичок та фахових компетентностей. Поглиблювати педагогічну освіту та зробити її неперервною — завдання та проблема, яка була та є актуальною у всі часи. Зрозуміло, що рівень освітньої діяльності, форми і методи навчання, структура та зміст необхідної інформації безперервно змінюються, реагуючи на потреби суспільства. Тому аналіз розвитку підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і

дошкільних закладів України (1920–1991 рр.) дасть нам можливість у подальшому не допускати помилок і знаходити більш ефективні шляхи вирішення наявних проблем безперервної сучасної педагогічної освіти (Січкоріз О.Є., 2018, с. 84).

Методи дослідження. У ході нашого дослідження проведено ретроспективний аналіз розвитку підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів України (1920–1991 рр.) та розроблена періодизація цього процесу. Аналітико-описовий метод використано для вивчення й узагальнення архівних джерел, у яких висвітлено досвід навчання у закладах післядипломної педагогічної освіти, також здійснено аналіз науково-педагогічних джерел відповідно до мети дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Становлення та розвиток післядипломної педагогічної освіти з виокремленням її різних періодів відобразили у своїх наукових розвідках, зокрема, такі вітчизняні вчені: Г. Беленька, В. Гладуш, І. Жорова, Н. Котельнікова, М. Сато, О. Січкоріз, Т. Шинкар та ін. Утім, незважаючи на значну увагу педагогічної науки до проблематики удосконалення педагогічної майстерності фахівців дошкільної освіти, історичному розвитку підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів (1920–1991 рр.) не надавалося значної уваги.

Мета статті — дослідити періодизацію розвитку підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів України (1920–1991 рр.).

Ми погоджуємось з поглядами І. Жорової стосовно того, що «історико-педагогічні дослідження системи післядипломної освіти базуються на аналізі соціальних запитів, загальних тенденцій розвитку освіти, виявленні загального й особливого на основі вивчення цілей та змісту підвищення кваліфікації; організаційних форм і методів роботи з педагогами; адміністративних, навчально-матеріальних, науково-методичних чинників; результатів діяльності в конкретних історичних умовах» (Жорова І., 2015, с. 15).

З огляду на досліджуваний нами часовий проміжок функціонування системи післядипломної освіти, що охоплює 1920–1991 рр., важливо здійснити дослідження його періодизації.

Формування та розвиток системи педагогічної післядипломної освіти — це процес, пов'язаний з вирішенням проблем правового, соціально-економічного, нормативного, організаційного та функціонального характеру. Еволюція післядипломної педагогічної освіти зумовлена об'єктивними соціальними потребами (економічними та суспільно-політичними) та впливом зовнішніх і внутрішніх освітніх факторів, необхідністю подолання суперечностей між соціально детермінованими вимогами до професійної педагогічної діяльності вихователів закладів дошкільної освіти та їх фактичним рівнем фахової кваліфікації (Котельникова Н., 2010, с. 1).

Для нашого дослідження важливим елементом ретроспективного аналізу педагогічного явища післядипломної освіти є процес підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти, а також з'ясування та дослідження певних характерних історичних періодів розвитку системи підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів України. На нашу думку, періодизація — це форма історичного розуміння, розроблена як інструмент для того, щоб зробити минуле зрозумілим, доступним та систематизованим, осмисленим шляхом поділу його на періоди. Зазначимо, що питання періодизації в історії педагогіки, на нашу думку, є проблематичним та неоднозначним для сучасних дослідників, які займаються вивченням історії педагогіки та педагогічною історіографією. Сучасним історикам в галузі педагогіки важко дійти згоди щодо того, коли саме починається та закінчується певний період, який вони вивчають. Частково це пояснюється тим, що історики мають різноманітні занепокоєння, особливо, якщо намагаються отримати достатньо повне розуміння минулого, а також тим, що кожен дослідник історії педагогіки у своїх наукових розвідках визначає критерії та підходи, відповідно до яких і визначаються межі періодів процесів, явищ, які досліджуються.

Хронологічні межі нашого дослідження охоплюють період з 1920-х рр. XX ст. до 1991 р. Нижньою межею дослідження визначено 1920 р., що пов'язано із першими розробками наукових організаційно-педагогічних основ підвищення кваліфікації педагогів радянської системи освіти (1919 р.). Верхня межа дослідження була визначена з урахуванням того фактора, що сучасні історики педагогіки погоджуються з одним суттєвим елементом періодизації: період закінчується сучасністю (Sato M., 2001). Тому верхню межу нашого дослідження ми означили 1991 р., роком здобуття Україною незалежності.

І період (1920–1941 рр.) — становлення системи перепідготовки та підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти. Він характеризувався початком формування і розвитку національної системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Після встановлення радянської влади в Україні було створено в інститутах народної освіти й органах управління освітою короткотермінове курсове підвищення кваліфікації педагогів, яке ще не носило системного характеру, але поклало початок цьому процесу. Перші розробки наукових організаційно-педагогічних основ підвищення кваліфікації вихователів радянської системи освіти були пов'язані з діяльністю Академії соціального виховання (1919 р.), на базі якої у 1927 р. створено Вечірній педагогічний інститут для підвищення кваліфікації працівників освіти з дворічним терміном навчання (Гладун В., 2018, с. 28).

Так, у листопаді 1921 р. затверджено Положення про дослідно-педологічні станції. Ці заклади були відкриті у Києві, Харкові, Одесі, Катеринославі та були одними з перших державних установ, де проводилося підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Діяльність дослідно-педологічних станцій покращувала стан справ з рівнем професійної кваліфікації та професіоналізмом педагогічних працівників того часу. Водночас аналіз архівних документів свідчить про існування проблем, зокрема низького рівня життя населення в Україні, недостатньої соціальної захищеності, які знижували мотивацію вихователів до роботи і підвищення своєї

кваліфікації (Державний архів Дніпропетровської області. Ф. Р–310, оп. 1, спр. 3, арк. 325).

Впродовж 1930-х рр. на заводі розвитку системи підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів України стала жахлива атмосфера комуністичного терору, боротьби з «ворогами народу», репресій щодо освітян, які панували у радянському суспільстві та системі освіти зокрема (Державний архів Дніпропетровської області. Ф. Р–310, оп. 1, спр. 2, арк. 343).

На базі закладів вищої педагогічної та медичної освіти, дослідних станцій, «передових» закладів освіти організовувалися такі форми післядипломної педагогічної освіти, як: стажування, короткострокові та довготривалі курси з відривом або без відриву від роботи; скорочені курси-семінари; семінари-гуртки; педагогічні конференції; наради; загальні збори педагогів-фахівців; спільна робота з педагогами-практикантами та студентами інститутів освіти. До 1924 р. організовувалась просвітницько-агітаційна робота, методична робота на місцях тощо.

Шинкар Т. зазначає, що для вирішення проблеми підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів України з 20-х років ХХ ст. підвідділом дошкільного виховання було розроблено та розіслано до районних відділів низку інструкцій, організовано колектив з кращих працівників дошкільного виховання для проведення щонедільних конференцій; планувалось відкрити короткострокові курси у 8 містах України, на яких мали підготувати близько 300 дошкільниць (Шинкар Т., 2019, с. 44).

Характерною тенденцією I періоду було незадовільне фінансування закладів післядипломної педагогічної освіти державою, що призвело до скорочення контингенту вихователів, які бажали підвищити свою кваліфікацію.

Варто зауважити, що до кінця 1930-х рр. склалася система підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, яка включала вищі та середні заклади освіти, що давали середню та вищу (повну і неповну) освіту, а також заклади та установи, які у стислі терміни або без відриву від основної роботи проводили курси для педагогів під час канікулярних перерв (Гладуш В., 2018, с. 28).

Наприкінці 1920-х та на початку 1930-х рр. у зв'язку з виконанням державних завдань колективізації та індустріалізації економіки катастрофічно не вистачало кваліфікованих фахівців. Тому основною формою післядипломної педагогічної освіти та підвищення кваліфікації вихователів стає заочне навчання. Заочне навчання передбачало одержання освіти без відриву від роботи. У 1928 р. створено Всеукраїнський заочний інститут народної освіти при Народному комісаріаті просвіти у м. Харкові, який у 1930 р. було модернізовано у Всеукраїнський інститут підвищення кваліфікації педагогів.

Негативний вплив на стан розвитку системи післядипломної педагогічної освіти мала постанова «Про педологічні перекирення в системі Наркомпросу» від 4 липня 1936 р., що поклала початок ліквідації значної кількості освітянських закладів та установ. Тоді як постановою «Про заходи у справі підготовки і підвищення кваліфікації вчителів» № 1039 від 2 листопада 1935 р. було заплановано низку заходів, спрямованих на підвищення кваліфікації педагогів.

Важливим для цього періоду в контексті підвищення кваліфікації вихователів було те, що 1931 р. в Україні розпочали видавати щомісячний журнал «За комуністичне виховання дошкільника» для обміну кращим досвідом і популяризації ідей дошкільного виховання серед населення (ЦДАВО України. Ф. 166, оп. 15, спр. 2188, арк. 14; Беленька Г.В., Шинкар Т.Ю., 2019).

Важливою подією було створення мережі обласних інститутів вдосконалення вчителів на підставі Постанови № 86 від 5 лютого 1939 р. У Києві та Харкові відкрились перші в Україні інститути. 17 березня 1939 р. Постановою № 956 про реорганізацію обласних методичних кабінетів у решті областей України були створені інститути вдосконалення вчителів.

Історія кожної установи починається з певних умовних історичних дат: видання документа про заснування та початку діяльності. Так, наприклад, автори історії Тернопільського обласного інституту удосконалення вчителів посилаються на згадувану вище Постанову № 956 РНК УРСР від 17 березня 1939 р., а початком діяльності Інституту в м. Тернополі вважають 1 квітня 1940 р. Метою створення

Інституту було покращення методичного керівництва в роботі районних педагогічних кабінетів і закладів освіти області та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

У 1938 р. розпочав свою діяльність Кам'янець-Подільський обласний інститут удосконалення вчителів (Документ про створення не зберігся. Архівна довідка № 596 від 02.08.1999 р. про відновлення роботи з 1944 р.) (Сайт Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Історія).

У своїй діяльності усі інститути удосконалення учителів керувалися Положенням про обласний інститут удосконалення вчителів УРСР № 1203 від 21 лютого 1939 р. Отже, у другій половині 1930-х та на початку 1940-х рр. для задоволення потреб дитячих будинків і дошкільних закладів широко розгорнулася робота з перепідготовки та підвищення кваліфікації вихователів. Загалом до кінця 30-х років ХХ ст. в країні були створені умови, відповідно до яких підвищення кваліфікації педагогів стало не приватною справою, а обов'язком, частиною педагогічної діяльності. У цей період відкривались обласні інститути удосконалення вчителів, де мали змогу підвищувати кваліфікацію вихователі дитячих будинків і садочків. Відтоді не можна було працювати у галузі освіти, не підвищуючи своєї кваліфікації, зокрема і вихователям дитячих будинків і садочків. Підготовка та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів припинилися в Україні у 1941 р., з початком Другої світової війни, і відродилися лише після визволення України від німецько-фашистських загарбників.

II період (1945–1967 рр.) — розвиток інституційної системи підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів, створення тотальної авторитарної системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Починаючи з 1945 р. та наступні повоєнні роки відбувалися як кількісні, так і якісні зміни в удосконаленні післядипломної підготовки та перепідготовки вихователів України.

Переломним у системі післядипломної освіти, зокрема для підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів

України, став 1947/1948 н. р. У цей період розпочалось впровадження системи очно-заочної освіти з підвищення кваліфікації педагогів на основі Положення про єдину очно-заочну систему підвищення кваліфікації вчителів. А інститути удосконалення вчителів здійснювали підвищення кваліфікації вихователів дитячих будинків і дитячих садків шляхом організації очно-заочних курсів.

Уже в 1948 р. навчальний план та програма курсів підвищення кваліфікації працівників дошкільних дитячих закладів розглядаються та затверджуються в Міністерстві освіти УРСР (30.06.1948 р.). Курсове підвищення кваліфікації розраховувалося на один або три місяці, а обсяг навчального часу становив 208 годин (ЦДАВО України. Ф. 166: Міністерства освіти УРСР. Оп. 13, спр. 542, арк. 8–9). Згідно зі звітами Вінницького, Полтавського, Кіровоградського, Сумського інститутів удосконалення учителів, слухачі залишалися задоволеними, особливо цінними для них були методичні заняття та практикуми (Гладуш В.А., 2019, с. 18).

Характерними тенденціями розвитку системи підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів України 50-х років ХХ ст. було вдосконалення науково-методичної роботи, запровадження системи очно-заочної форми післядипломного навчання вихователів, вивчення та узагальнення інноваційного передового педагогічного досвіду і впровадження його серед вихователів у своїх регіонах.

Із 1950-х рр. однією з форм підвищення кваліфікації вихователів стають регулярні обласні педагогічні читання, які організовували обласні ІУВ для обміну досвідом працівників освіти. 16 листопада 1962 р. на колегії Міністерства освіти УРСР було обговорено педагогічні читання як одну із важливих форм післядипломного навчання вчителів, зазначалося, що протягом 1959–1962 рр. в Україні відбулося 20 педагогічних читань (Гладуш В.А., 2019, с. 19).

На початку 1960-х рр. одним із ефективних засобів підвищення теоретичного і практичного рівня вихователів закладів дошкільної освіти була методична робота. У цей період унаслідок змін територіально-адміністративного поділу України (укрупнення районів) було підвищено вимоги до організації методичної роботи в

районах, містах, областях. Удосконаленню системи підвищення кваліфікації вчителів сприяло рішення щодо створення республіканських учбово-методичних кабінетів (РУМК) при Міністерстві освіти (Гладуш В.А., 2012).

Іншою важливою формою післядипломної освіти вихователів закладів дошкільної освіти у 60-х роках ХХ ст. залишалася курсова перепідготовка. Якщо терміни курсового підвищення кваліфікації в 1950-х рр. коливалися від 2 тижнів до 8 місяців, то з кінця 1960-х рр. відбувається стабілізація термінів навчання. Практика засвідчила, що ефективними є курси обсягом 140 годин (1 місяць). Навчання закінчувалось підсумковою науково-практичною конференцією (12 годин), у процесі якої відбувався обмін педагогічним практичним досвідом вихователів (ЦДАВО України. Ф. 166, оп. 13, спр. 4445, арк. 188).

У 60-ті роки ХХ ст. у науку приходить нове покоління дослідників, які вивчали проблеми дошкільної педагогіки, тому у цей період активно відкриваються наукові школи, які мали суттєвий вплив на практику роботи інститутів післядипломної педагогічної освіти та розвиток післядипломної освіти вихователів закладів дошкільної освіти того часу (Артемова Л. В., 2006).

ІІІ період (1967–1991 рр.) характеризується процесами модернізації системи підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів, активним проведенням наукових досліджень та запровадженням їх результатів у практику роботи інститутів післядипломної педагогічної освіти в Україні, а наприкінці періоду відбуваються процеси у напрямі демократизації суспільного життя та запровадження елементів ринкових відносин.

У 1967 р. на державному рівні відбувся остаточний перехід з епізодичного, безсистемного підвищення кваліфікації на планову, системну роботу у цьому напрямі, що у свою чергу сприяло підвищенню ефективності роботи вчителів за новими програмами у нових умовах. Цей процес відбувся завдяки прийняттю Наказу міністра освіти УРСР про підготовку та перепідготовку педагогічних кадрів у зв'язку з переходом на новий навчальний план і програми у п'ятирічний термін (1967–

1971 рр.) № 80 від 14 квітня 1967 р. (ЦДАВО України. Ф. 166, оп. 15, спр. 6427, арк. 96).

До основних тенденцій 1960–1970 рр. щодо розвитку системи підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів України можна віднести недоліки у кадровому складі, зокрема укомплектування інститутів післядипломної педагогічної освіти кадрами з незакінченою вищою освітою (Державний архів Волинської області. Ф. Р. 402, оп. 2, спр. 271, арк. 2). Водночас вже у звіті за 1969/1970 н. р. Волинського інституту післядипломної освіти вказано, що всі педагогічні працівники відповідають займаним посадам (Державний архів Волинської області. Ф. Р. 402, оп. 2, спр. 418, арк. 5).

1970–1980 рр. характеризуються забезпеченням закладів дошкільної освіти вихователями з високим рівнем комуністично-атеїстичного світогляду та підвищенням ідейно-політичного рівня розвитку фахівців дошкільної освіти, що було вимогою комуністичного режиму.

Зазначимо, що в цей період неодноразово змінювались програми виховання у дитячому садку (1971, 1975, 1986 рр.), в яких урахувались результати тогочасних наукових досліджень у галузі дошкільної освіти, а також передовий досвід діяльності найкращих вихователів дошкільних закладів. Разом зі змінами у програмах виникала необхідність здійснювати підвищення кваліфікації вихователів у інститутах післядипломної педагогічної освіти (Артемова Л., 2006).

Протягом 80-х років ХХ ст. в Україні активно проводились наукові дослідження, розроблялись методичні, наочні посібники, публікувались наукові статті, які допомагали вихователям у практичній роботі, сприяли підвищенню їхньої фахової майстерності. Науковці використовували різні форми впровадження результатів досліджень у практику. Однією із форм підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів у Центральному та обласних інститутах удосконалення вчителів були лекції та практичні заняття вчених-педагогів. Як результат з підвищення кваліфікації в системі післядипломної педагогічної освіти «українські дошкільники» посідають II місце в СРСР, а у 1987 р.

на Виставці «Народна освіта» було представлено 121 об'єкт передового педагогічного досвіду вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів та результатів наукових досліджень педагогів-науковців (Артемова Л., 2006).

Результати. На основі розгляду сучасних науково-педагогічних джерел з питань розвитку системи підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів України (1920–1991 рр.), опрацювання архівних матеріалів нами розроблено періодизацію розвитку означеної проблеми та окреслені такі періоди: I період (1920–1941 рр.) — становлення системи перепідготовки та підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти; II період (1945–1967 рр.) — розвиток інституційної системи підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів; III період (1967–1991 рр.) — модернізація системи підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів, активне проведення наукових досліджень.

Висновки. Дослідивши архівні джерела та праці вітчизняних науковців, можемо дійти висновку, що сьогодні є посилений інтерес вчених у галузі історії педагогіки до вивчення проблем розвитку підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів як органічної складової їх неперервної освіти.

Результати подальших досліджень. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у вивченні розвитку змісту та особливостей організації системи підвищення кваліфікації та перепідготовки вихователів дитячих будинків і дошкільних закладів України (1920–1991 рр.).

Список використаних джерел

Артемова Л. В. 2006. Історія педагогіки України. Стан освіти і виховання в Україні у 60–80-ті роки. URL: https://subject.com.ua/psychology/history_pedagog/36.html (дата звернення: 21.04.2023).

- Беленька Г. В., Шинкар Т. Ю. Дошкільна освіта України в 30-ті роки ХХ століття: зразкова дошкільна установа як центр методичної роботи. *Народна освіта*. 2019. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5948 (дата звернення: 11.05.2023).
- Гладуш В. А. Республіканський учбово-методичний кабінет спеціальних шкіл: історія, здобутки. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2012. № 21. С. 46–50.
- Гладуш В. А. Тенденції розвитку форм підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в Україні. *Вісник післядипломної освіти*. 2019. Вип. 9 (38). Серія «Педагогічні науки». С. 10–31. DOI: [https://doi.org/10.32405/2218-7650-9\(38\)-10-31](https://doi.org/10.32405/2218-7650-9(38)-10-31)
- Гладуш В. Університет менеджменту освіти: передісторія створення та розвитку. Післядипломна освіта в Україні. 2018. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya_dyplom_osvina/1_2018/%D0%9F%D0%9E__1_2018_%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D1%83%D1%88.pdf (дата звернення: 21.04.2023).
- Жорова І. Я. Розвиток професіоналізму вчителів природничих дисциплін у системі післядипломної освіти України (1940-і рр. ХХ — початок ХХІ ст.): автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра пед. наук: 13.00.01 — загальна педагогіка та історія педагогіки / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2015. 36 с.
- Котельнікова Н. Періодизація історії розвитку післядипломної освіти в КНР. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/istoruk_ped_almanax/2010/2010_1_12.pdf (дата звернення: 01.03.2023).
- Сайт Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. URL: <https://hoipro.km.ua/?p=127> (дата звернення: 21.04.2023).
- Січкоріз О.Є. Особливості післядипломної освіти пострадянського простору. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2018. № 1 (75). С. 84-90. DOI: 10.11603/1681-2786.2018.1.9214
- Sato M. Time, Chronology, and Periodization in History. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. 2001. URL: <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/periodization> (дата звернення: 21.03.2023).
- Шинкар Т. Ю. Особливості змісту методичної роботи в системі дошкільного виховання України (20-ті — 30-ті роки ХХ століття). *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, VII (84), I. 207, 2019 Nov. С. 43–46. DOI: <https://doi.org/10.31174/SEND-PP2019-207VII84-09>

References

- Artemova, L. V. (2006). Istoriia pedahohiky Ukrainy. Stan osvity i vykhovannia v Ukraini u 60–80-ti roky [History of Pedagogy of Ukraine. The State of Education and Upbringing in Ukraine in the 1960s and 1980s]. https://subject.com.ua/psychology/history_pedagog/36.html
- Bielienka, H. V., & Shynkar, T. Yu. (2019). Doshkilna osvita Ukrainy v 30-ti roky XX stolittia: zrazkova doshkilna ustanova yak tsentr metodychnoi roboty [Preschool Education Ukraine in the 1930s: Exemplary Preschool Institution as a Center of Methodical Work]. *Narodna osvita*, 2019. https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5948

- Hladush, V. A. (2012). Respublikanskyi uchbovo-metodychnyi kabinet spetsialnykh shkil: istoriia, zdotuky [Republican Educational and Methodological Study of Special Schools: History, achievements]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*, 21, pp. 46–50.
- Hladush, V. A. (2019). Tendentsii rozvytku form pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh kadriv v Ukraini [Trends in the development of forms of professional development of pedagogical staff in Ukraine Development Trends of Advanced Academic Training in Ukraine]. *Visnyk pisliadyplomnoi osvity*, Vypusk 9 (38) «Seriiia «Pedahohichni nauky», pp. 10–31. DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-9\(38\)-10-31](https://doi.org/10.32405/2218-7650-9(38)-10-31)
- Hladush, V. (2018). Universytet menedzhmentu osvity: peredistoriia stvorennia ta rozvytku [University of Management of Education: Background history of creation and development]. *Pisliadyplomna osvita v Ukraini*, 2018. http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/pislya_dyplom_osvina/1_2018/%D0%9F%D0%9E__1_2018_%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D1%83%D1%88.pdf
- Zhorova, I. Ya. (2015). Rozvytok profesionalizmu vchyteliv pryrodnychkykh dystsyplin u systemi u systemi pisliadyplomnoi osvity Ukrainy (1940-i rr. XX- pochatok XXI st.) [Development of Professional Skills of Science Teachers in the System of Post-graduate Education of Ukraine (1940s of 20th – early 21st century)]. Avtoref. dys. na zdob. nauk. stup. d-ra ped. nauk : 13.00.01 – zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky; Ternopil'skyi nats. ped. un-t im. V. Hnatiuka. Ternopil, 2015, 36 p.
- Kotelnikova, N. (2010). Periodyzatsiia istorii rozvytku pisliadyplomnoi osvity v KNR [Periodization of the History of the Development of Postgraduate Education in the PRC]. https://library.udpu.edu.ua/library_files/istoruk_ped_almanax/2010/2010_1_12.pdf
- Sait Khmelnytskoho oblasnoho instytutu pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity. [Website of the Khmelnytskyi Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education]. <https://hoippo.km.ua/?p=127>
- Sichkoriz, O. Ye. (2018). Osoblyvosti pisliadyplomnoi osvity postradianskoho prostoru ecularities of postgraduate education in the post-Soviet space [Peculiarities of Post-Graduate Education in Countries of former Soviet Union]. *Visnyk sotsialnoi hihiieny ta orhanizatsii okhorony zdorovia Ukrainy*, 2018, № 1 (75), pp. 84–90. DOI 10.11603/1681-2786.2018.1.9214
- Sato, M. (2001). Time, Chronology, and Periodization in History. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/periodization>
- Shynkar, T. Yu. (2019). Osoblyvosti zmistu metodychnoi roboty v systemi doshkilnoho vykhovannia Ukrainy (20-ti — 30-ti roky XX stolittia) [Peculiarities of the Content of Methodical Work in the System of Preschool Education of Ukraine (20s – 30s of the 20th century)]. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, VII (84), I. 207, 2019, Nov., pp. 43–46. <https://doi.org/10.31174/SEND-PP2019-207VII84-09>

Kateryna Binytska

 <https://orcid.org/0000-0002-2111-5275>

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Pedagogy,
Khmelnitskyi Humanitarian-Pedagogical Academy
139 Proskurivskoho Pidpillia St,

29000, Khmelnytskyi, Ukraine,

 rfn.yz87@gmail.com

Periodisation of the Development of the System for Improving Qualifications and Retraining of Educators of Orphanage Homes Orphanages and Pre-School Institutions of Ukraine (1920-s 1920–1991)

***Abstract.** The article outlines the periodisation of the development of professional development the system for improving qualification and retraining of educators of children's homes and kindergartens of Ukraine (1920–1991).*

The purpose of the article is to investigate the periodisation of the development of the system for improving professional development and retraining of educators of children's homes orphanages and kindergartens pre-school institutions of Ukraine (1920–1991).

In the course of our research, a retrospective analysis of the development of professional development the system for improving and retraining of educators of children's homes and kindergartens of in Ukraine (1920–1991) has been carried out and a periodisation of the development of this process has been developed. The analytical-descriptive method was used to study and generalise archival sources, which highlighted the experience of learning in postgraduate pedagogical education institutions, and besides the analysis of scientific-pedagogical sources was also was used in accordance with the purpose of the research.

Based on the examination of Considering modern scientific and pedagogical sources on the issues of the development of postgraduate pedagogical education of pedagogical workers educators of pre-school institutions of Ukraine (1920–1991), processing of archival materials, the article presents the periodisation of the development of the specified problem and outlines the following periods: the 1st period (1920–1941) — formation of a system of retraining and advanced training of educators of children's homes orphanages and kindergartens; the 2nd period (1945–1967) — development of the institutional system of training and advanced training of educators of children's homes orphanages and kindergartens; the 3rd period (1967–1991) is the constant modernisation of the system of advanced training of educators of children's homes orphanages and kindergartens, the active conduct of scientific research and the introduction of their results into the practice of postgraduate pedagogical education institutes in the context of democratisation of social life, introduction of elements of market relations.

So, after studying archival sources and works of domestic scientists, we can come to the conclusion that today there is an increased interest of scientists in the field of history of pedagogy in studying the problems of the development of postgraduate education of professional development and retraining of educators of children's homes orphanages and kindergartens as an organic component of their continuous education.

Keywords: *educators, children's homes orphanages, kindergartens, courses, institute, professional development, postgraduate, pedagogical education, workers of pre-school education institutions, periodisation, development, Ukraine.*

Стаття надійшла до редакції: 11.05.2023

Прийнято до друку: 28.06.2023